

כחומר ביד היוצר

דליה מרקס

הרצאה 4

כל נדרי

”כל נדרי” בראשית הקולנוע המדבר (1927)

אֹר זֶרַע לַצַּדִּיק וְלִישְׂרֵי לֵב שְׁמֹחָה (תהלים צז, יא)

עַל דַּעַת הַמָּקוֹם וְעַל דַּעַת הַקְּהָל, בִּישׁוּבָה שֶׁל מַעֲלָה וּבִישׁוּבָה שֶׁל מַטָּה,
אָנוּ מַתִּירִין לְהַתְּפַלֵּל עִם הָעִבְרִינִים.

כל נדרי....

וְנִסְלַח לְכָל עֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל הָעָם בְּשִׁגְגָה (במדבר טו, כו)

סִלַּח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חַסְדְּךָ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הַנְּהַ
(שם, יד, יט), וּשְׁם נֹאמַר: "וַיֹּאמֶר ה' סִלַּחְתִּי כְּדַבַּרְךָ" (שם, כ).

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁחֲחִינּוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה.

כל נדרי

כָּל נְדָרֵי וְאֶסְרֵי וְשְׁבוּעֵי וְחֲרָמֵי וְקוֹנָמֵי וְכִנּוּיֵי.
וְקִנּוּסֵי דְנִדְרָנָא. וְדֹאשְׁתַּבְּעָנָא. וְדֹאחֲרֵימָנָא.
וְדֹאסְרָנָא עַל נַפְשָׁתָנָא.

מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים הזה שבא עלינו לשלום
ו /או

מיום כפורים זה עד יום כפורים הבא עלינו לטובה.
בכלהוון אחרטנא בהון.
כלהוון יהוון שרון. שביקיון, שביתיון, בטליון ומבטליון,
לא שריריון ולא קימין:

וּדְרוּמָא לֹא וּדְרֵי וּמְאַחְרוּמָא לֹא מְאַחְרֵי וּזְוֹרְגוּחוּמָא לֹא זְוֹרְגוּחוּ

מחזור ליום כיפור
כמנהג בני רומה

כפי הנהוג
בירושלים עיה"ק

ערוך ע"י
הלל משה סרמוניטה
ואנג'לו מרדכי פיאטילי

מהדורה שניה

ירושלים

בשנת
שמונה טובה תרש"ן לעצם
לפ"ק

וְאֶסְרִים. וְהִקְדַּשׁוּת. וְחָרָמִים. וְשָׁבוּעוֹת. וְקִיּוּמִים. שְׁנֵדָרְנוּ.
וְשִׂאֶסְרְנוּ. וְשִׁהִקְדַּשְׁנוּ. וְשִׁהֲחָרַמְנוּ. וְשִׁנְשַׁבְעֵנוּ. וְשִׁקְיָמְנוּ.
וְשִׁקְבַּלְנוּ עַל־נַפְשׁוֹתֵינוּ בְּשָׁבוּעָה. מִיּוֹם צוּם הַכַּפּוּרִים שֶׁעָבַר.
עַד יוֹם צוּם הַכַּפּוּרִים הַזֶּה הֵבֵא עָלֵינוּ (לְשָׁלוֹם): בְּכֻלָּם חֲזַרְנוּ

מחזור ליום כיפור
כמנהג בני רומה

כפי הנהוג
בירושלים עיה"ק

ערוך ע"י
הלל משה סרמוניטה
ואנג'לו מרדכי פיאטילי

מהדורה שניה

ירושלים

בשנת
שמנעה טו"ב תרש"ן ע"צ
לפ"ק

וּבֵּאֵנוּ לְפָנֵי אֲבֵינוּ שְׁבַשְׁמִים. אִם נִדְרָנוּ אִין כָּאן נִדְרָ. אִם
אֲסָר אֲסָרְנוּ אִין כָּאן אֲסָר. אִם הִקְדַּשׁ הִקְדַּשְׁנוּ אִין כָּאן הִקְדַּשׁ.
אִם חֵרֶם הִחַרְמְנוּ אִין כָּאן חֵרֶם. אִם שְׁבוּעָה נִשְׁבַּעְנוּ אִין כָּאן
שְׁבוּעָה. אִם קִיּוֹם קִיַּמְנוּ אִין כָּאן קִיּוֹם: בְּטֵל הַנֶּדֶר מֵעַקְרוֹ.
בְּטֵל הָאֲסָר מֵעַקְרוֹ. בְּטֵל הַהִקְדָּשׁ מֵעַקְרוֹ. בְּטֵל הַחֵרֶם
מֵעַקְרוֹ. בְּטֵלָה הַשְּׁבוּעָה מֵעַקְרָהּ. בְּטֵל הַקִּיּוֹם מֵעַקְרוֹ: אִין
כָּאן לֹא נִדְרָ. וְלֹא אֲסָר. וְלֹא הִקְדַּשׁ. וְלֹא חֵרֶם. וְלֹא שְׁבוּעָה.
וְלֹא קִיּוֹם. יֵשׁ כָּאן סְלִיחָה וּמַחִילָה וְכַפָּרָה עַל-כָּל-עוֹנוֹתֵינוּ:

וחוזר לראש ואומרו עוד פעמיים.

במדבר ל, ב-ג

וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה':
אִישׁ כִּי יָדַר נֶדֶר לַה' אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבַע לְאָסוּר אָסוּר עַל נַפְשׁוֹ
לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה

שמואל א א

וַתִּקַּם חַנָּה אַחֲרַי אֲכָלָה בְּשִׁלָּה וְאַחֲרַי שָׁתָה וְעָלִי הִכְהֵן יָשֵׁב עַל הַכֶּסֶּא עַל מְזוֹזַת
הַיִּכָּל ה': וְהָיָא מָרַת נָפֶשׁ וַתִּתְפַּלֵּל עַל ה' וּבָכָה תְּבַכֶּה: **וַתִּדָּר וַתִּנְדָּר** וַתֹּאמֶר ה' צְבָאוֹת
אִם רָאָה תִרְאֶה בְּעֵנַי אֲמַתְךָ וּזְכַרְתָּנִי וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת אֲמַתְךָ וְנָתַתָּה לְאֲמַתְךָ זֶרַע
אֲנָשִׁים וְנָתַתִּיו לַה' כָּל יְמֵי חַיָּיו וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ.

שופטים יא, 30-31

וַתְּהִי עַל יַפְתָּח רוּחַ ה' [...] וַיִּדָּר יַפְתָּח נֶדֶר לַה' וַיֹּאמֶר אִם נָתַן תָּתֵן אֶת בְּנֵי
עַמּוֹן בְּיָדִי. לֹא וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדְּלַתִּי בֵּיתִי לְקָרְאֹתִי בְּשׁוּבִי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי
עַמּוֹן וְהָיָה לַה' וְהַעֲלִיתָהּ עוֹלָה.

קהלת ה, ג-ד

כַּאֲשֶׁר תִּדְוֹר נְדָוֹר לְאַלֹהִים אֶל תִּאָחֵר לְשַׁלְּמוֹ
כִּי אֵין חֶפֶץ בְּכִסְיִלִים אֶת אֲשֶׁר תִּדְוֹר שְׁלָם:
טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדְוֹר מִשְׁתְּדוֹר וְלֹא תִשְׁלָם.

משנה, חגיגה פרק א, משנה ח

התר נדרים פורחים באוויר ואין להם על מה שיסמוכו.

ספר אבודרהם סדר תפלת יום הכפורים

כן כתב רבינו האי: אין אנו מתירין נדרים לא בראש השנה ולא ביום
הכפורים ולא שמענו מרבתינו שהיו עושין זה כל עיקר ואתם
תחמירו כמותינו ואל תשנו ממנהג הישיבות ע"כ, וכבר פשט המנהג
בכל המקומות לאומרו.

בבלי נדרים כג, ב

והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר אי זכור עקריה לתנאיה וקיים ליה לנדריה אמר אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר.

רבנו תם

מתוך שמעתין מוחק ר"ת מה שכתוב במחזורים בכל נדרי מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים הבא עלינו לטובה וסבורים הם שמתירין נ,דרים משנה שעברה וטועין [...] לכך נראה לו להגיה מיוה"כ זה עד יוה"כ הבא עלינו לטובה ונדריים של שנה הבאה הוא דשרינן, וסמך לדבר דתנן הרוצה שלא יתקיימו נדריו" כו' ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר.

שו"ת הריב"ש, סימן שצד

נראה מדבריו שאף האומרים אותו בלשון עבר אין כונתם להתר אף במה שעברו, אלא בקשת מחילה לבד. אבל אם זאת היא הכונה קשה איחרטנא בהון. אלא א"כ יאמר שהוא החרטה שהיא מדרכי התשובה להתחרט על שעבר ועל שנשבע כלל, ואינה החרטה הנזכרת בהתר נדרים. ומ"מ אף אם יהיה הלשון להבא, ויהיה תנאי, טוב שלא לאמרו כלל כדי שלא יקלו ראשם בנדרים [...] ובכל קטלוניא אין אומרין אותו.

רבי יעקב עמדין

אני נוהג לומר בשתי הלשונות ולכפול הנוסח: דנדרנא ודנידר דאשתבענא ודנשתבע דאסרנא ודניסר וכו', מיום כיפורים שעבר וכו', ומיום כיפורים זה וכו', לצאת ידי הכל.

שולחן ערוך, אורח חיים, תרי"ט, א

ליל יום הכיפורים נוהגים שאומר שליח צבור "בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה על דעת המקום ועל דעת הקהל אנו מתירין להתפלל עם העבריינים"

ונוהגים שאומר "כל נדרי" וכו' ואחר כך אומר שהחיינו בלא כוס:

הגה: ואחר כך מתפללים ערבית, ונוהגים לומר "כל נדרי" בעודו יום וממשיך בניגונים עד הלילה ואומרים אותו שלשה פעמים וכל פעם מגביה קולו יותר מבראשונה. וכן אומר השליח ציבור שלש פעמים "ונסלח לכל עדת" וגו', והקהל אומרים שלשה פעמים "ויאמר ה' סלחתי כדבריך".
ואל ישנה אדם ממנהג העיר אפילו בניגונים או בפיוטים שאומרים שם.

טקס התרת נדרים (עדות המזרח)

שָׁמְעוּ נָא רַבּוֹתֵינוּ, הָרִי אֲנַחְנוּ שׁוֹאֲלִים וּמְבַקְשִׁים הַתְּרָה מִן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִן תּוֹרַתְנוּ הַקָּדוֹשָׁה, וּמִבֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה וּמִבֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה, וּמִמַּעַלְתְּכֶם, שֶׁתְּתִירוּ לָנוּ וּלְנַפְשֵׁנוּ, לְנַשְׁיָנוּ וּלְבָנֵינוּ, וּלְכָל אַנְשֵׁי בֵיתָנוּ וּלְכָל הַנְּלוּיִם אֵלֵינוּ, כָּל מִינֵי נְדָרִים שֶׁנִּדְרָנוּ עַל עַצְמָנוּ אוֹ עַל אַחֲרִים בְּכָל מִין לְשׁוֹן נְדָר, וְכָל מִינֵי נְזִירוֹת וְאַסּוּרִים שֶׁאַסְרָנוּ עַל עַצְמָנוּ אוֹ עַל אַחֲרִים בְּכָל לְשׁוֹן שִׁיחִיה [...]

המתירים אומרים: בְּרָשׁוֹת קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתָהּ, וּבְרָשׁוֹת בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה, וּבְרָשׁוֹת בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה, וּבְרָשׁוֹת תּוֹרַתְנוּ הַקָּדוֹשָׁה, וּבְרָשׁוֹת סִנְהֶדְרֵי גְדוּלָה, וּבְרָשׁוֹת סִנְהֶדְרֵי קִטְנָה, מִתְרִים יְהִיוּ כָּל קְלָלוֹת אֱלוֹת וְשִׁמְתוֹת וְחַרְמִים וְאַרוּרִים וְנִדְוִיִּים וְנִזְיָפוֹת וּבִטּוּיִים וְכִנּוּיִים וְכָל דְּבָרִים רָעִים [...]

סדר רב עמרם גאון

וכך אמר ריש מתיבתא, מנהג שלנו ובבית רבינו שבבבל: לאחר שאוכלין וחוזרין לבתי כנסיות להתפלל תפלת ערבית [...] כשעומד שליח צבור מתחיל ואומר: כל נדרים ואיסורים ושבועות וקיומין וחרמין, שנדרנו ושארנו ושנשבענו ושקיימנו על נפשנו בשבועה, מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים הזה הבא עלינו, בכולם חזרנו ובאנו לפני אבינו שבשמים, אם נדר נדרנו אין כאן נדר, ואם שבועה נשבענו אין כאן שבועה, אם קיום קיימנו אין כאן קיום. בטל הנדר מעיקרו, בטלה השבועה מעיקרה, בטל הקיום מעיקרו. אין כאן לא נדר ולא איסור ולא חרם, ולא שבועה, ולא קיום. יש כאן מחילה וסליחה וכפרה.

ככתוב בתורתך "ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר ולגר בתוכם כי לכל העם בשגגה", ואומר "ברוך שהחיינו", לפי שאין כוס ביום הכפורים לאומרו. אבל שגרו ממתבתא הקדושה שמנהג שטות הוא זה ואסור לעשות כן.

MS 1911/2
Mandaic script. Mesopotamia, 5th-6th c.

אפיכין כל נידרי ולוטתא ואשלמתא וחרשי ולוטתא וחרשי ושיקופתא בישתא דישרין אנשי דנן.

Cyrus H. Gordon, "Leviathan: Symbol of Evil," in *Biblical Motifs*, ed. Alexander Altmann (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1966), 7.

אסירין נקיטין צמידין כבישין דישין עפישין כל...

Naveh Joseph and Shaked Shaul, *Magic Spells and Formulae: Aramaic incantations of Late Antiquity*, Jerusalem 1993, 132

I. O Tag des Herrn! du nahst, —
Und das Herz erbebt,
Und Schauer fassen die Seele.

Sie gedenket ihre Missethat,
Sie gedenket, daß ihr Richter
naht—und zittert.
Sie bangt, sie zagt; sie weint, sie
klagt
Und vergeht in Thränen.

Fasse Muth, o belastet
Herz!
Schau' du nur trostvoll himmel-
wärts!
Gütig ist dein Herr:
Gern giebt er Gewähr;
Naht, sich auszusöhnen.

Herr! Gott! sieh', sieh' meines
Herzens Wehen,
Und neig Dein Ohr!
Herr, vernimm, vernimm mein
heißes Flehen,
Oeffn' uns Dein Thor!
Nimm weg die Missethat,
Oeffn' uns das Thor der Gnad',
Und zieh uns empor:

I. O Day of God—Thou'rt nigh—
And my heart is awed—
And terror seizeth my spirit—

It remembers its iniquity—
It remembers that its Judge is
nigh,—and trembles—
with fear and grief without
relief—
Tears of woe are flowing.

Cheer thee up, thou heart
oppressed,—
Heavenward turn with comfort
blessed.—
Merciful is He—
Forgives iniquity—
comes in peace to meet us.

Lord, behold—my heart's pro-
found contrition—
Oh, lend Thine ear;—
Lord, accept—accept my fer-
vent prayer;—
As I stand here,—
Do Thou our guilt remove,—
and thro' the gate of love—
Bring to Thee us near:

O Tag des Herrn יום ה', הרב לאופולד שטיין (1882-1810)

Translation to English: Rabbi Isaac Meir Wise

Annette M. Boeckler, "The Magic of the Moment",
All These Vows, Lawrence A. Hoffman, Jewish Lights, 2011

All my transgressions, and the transgressions of this congregation, and the transgressions of all Thy people Israel—blot them out and make them to pass away from before Thine eyes; and purify our hearts from this Day of Atonement, may it come to us for good. Our heart is broken, our spirit is humbled, we have no works. We rely on Thy love alone. O Merciful, do not forsake us, for we are but dust. Requite us not according to our iniquities.⁴⁵

כָּל־פְּשָׁעַי וּפְשָׁעֵי הַקְּהָל הַזֶּה
וּפְשָׁעֵי כָּל־עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל מִחֶם
וְהַעֲבִירָם מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ וְטִהַר
לְבָבוֹ מִיּוֹם כְּפוּרִים זֶה עַד
יוֹם כְּפוּרִים הֵבֵא עָלֵינוּ
לְטוֹבָה לְבָבוֹ נִשְׁכַּר רוּחָנוּ
נִדְכָּא מֵעֲשִׂים אֵין אֲתָנוּ
בְּצַדִּיקְתֶּךָ נִשְׁעַנְנוּ נָא רַחוּם
אֵל תַּעֲזֹבֵנוּ כִּי עָפָר אֲנַחְנוּ
כְּעוֹנוֹתֵינוּ נָא אֵל תִּגְמַל:

הרב אברהם גייגר
(1810-1874)

Israelitisches Gebetbuch,
Braslau, 1854

Annette M. Boeckler, “The Magic of the Moment”, All These Vows, Lawrence A. Hoffman, Jewish Lights, 2011

כחומר ביד היוצר

דליה מרקס

הרצאה 5

וידוי